

No em fases aforat, que porte chanquetes

JOSÉ BONET NAVARRO

CATEDRÀTIC DE DRET PROCESSAL (UVEG). ACADEMIC DE NÚMERO DE LA REAL ACADEMIA DE CULTURA VALENCIANA

Els signes, marques, distintius, etiquetes i poses, després d'anys d'elevat esforç i profunda banalitat, per fi han triomfat. Millor encara que portar un cocodril en el pit és posseir una adequada verborrea i convenien desfergament per a predicar solucions als problemes que assoten la nostra societat. És més, basta soltar quatre 'aleshores' i alguns més 'doncs', com si d'un repic de campanes es tractara, per a poder ser considerat intel·lectual i fins a casi filòlec.

En este context en el que prima l'aparència, l'extensió i el carnestoltes sobre lo autèntic, la profunditat i la sobrietat, s'erigix un icon de la nomenada 'nova política'. Este estandar de la regeneració, morbosament popularisat perquè podria afectar a l'anterior monarca i a part de la seua família, no és un altre que l'eliminació de la condició d'aforat.

Alguns experts en la matèria han sostingut, entre altres coses, que la condició d'aforat: no té cap justificació, més que protegir a certs càrrecs fent que els jugs tribunals més propencs al poder eixecutiu; crea suspicàcies entre els ciutadans; contradiu el principi d'igualtat sense justificació; o planteja problemes pràctics al no ser habitual en els alts tribunals instruir, i en implicar, per acumulació, l'extensió de la condició d'aforat a qualsevol que participe junt a l'aforat originari. No és d'estranyar que, a lo manco en les televisions, es presente com una clamor popular la seua eliminació.

Aixina, assumint un criteri ciutadà, el grup parlamentari socialista ha presentat fa uns dies una moció en el senat per a la supressió de la condició d'aforat de diputats, senadors i membres de les assemblees legislatives de les comunitats autònomes. Per això es demana la modificació de l'article 71.3 de la Constitució espanyola, que respectivament estableix la competència de la Sala de lo penal del Tribunal Suprem i de la Sala de lo Civil i Penal dels corresponents Tribunals Superiors de Justícia.

S'argumenta que atribuir la condició d'aforat a tantes persones no és proporcionat per al fi d'evitar la instrumentalització de la justícia en la política; d'atribuir als tribunals en major qualificació i experiència en el coneixement de les causes en potencials conseqüències institucionals; ni tampoc ho és per a garantir que l'actuació judicial responga als principis de legalitat i imparcialitat. Finalitat que cediria front el principi d'igualtat davant la llei i, sobretot, front a la percepció de la ciutadania que la considera com un 'privilegi innecessari' a soles útil per al «distanciamiento con sus representantes, especialmente cuando asiste a situaciones injustificables de «aferramiento al escaño» que sólo se explican como último recurso para evitar una investigación judicial».

No obstant, la moció va ser rebujada el 29 de març en el senat, en la presència de l'anterior alcaldesa de València, pels quaranta-dos vots del grup Popular, un de Forùm, i un, segons pareix per error, d'Esquerra Republicana de Catalunya. Al respecte, En Antonio Julián Rodríguez Esquerdo, considera que es tracta de «otra oportunidad perdida para reformar la vida política... los de siempre, los del PP, no quieren renunciar a un privilegio...». Pel grup popular, encara que entenen que existixen massa aforats, rebegen

una reforma 'express' de la Constitució, que la condició d'aforat siga un 'privilegi', i consideren la moció com a "oportunitista i inoportuna".

Al marge de l'oportunitat, justificació o proporcionalitat d'atribuir competència a un Tribunal determinat per a evitar pretensions espúries o per a evitar pressions en jujar als integrants dels poders de l'estat, em limitaré a formular algunes consideracions al respecte:

1.ª No convé confondre la condició d'aforat en inviolabilitat i immunitat. La inviolabilitat, prevista en els articles 56.3 i 71.1 de la Constitució, favorix al Rei en tot cas, i també als diputats i senadors pero solament per les opinions manifestades en l'exercici de les seues funcions. D'un altre costat, la immunitat a que es referix l'article 71.2 de la mateixa Constitució significa que diputats i senadors només podran ser detinguts en cas de flagrant delictes, i que no podran ser 'inculpatos' o 'processats' sense la prèvia autorització de la Cambra respectiva per mig del cridat 'suplicatori'. Per últim, la condició d'aforat supona una norma específica de com-

petència per la que, en les causes contra estos diputats i senadors, serà competent la Sala de lo penal del Tribunal Suprem (article 71.3 de la Constitució), o, en el seu cas, la Sala de lo Civil i Penal de la corresponent Comunitat Autònoma (articles 71.3 de la Constitució i 73.2 a i b de la Llei Orgànica del Poder Judicial, en relació, per lo que als valencians es referix, en l'article 23.3.II i III de la Llei Orgànica 1/2006, de 10 d'abril, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana). D'eixe modo, l'orgue competent serà diferent, més elevat, en major experiència i se supon que preparació, en comparació a lo que correspon al comú dels mortals.

2.ª Podrà discutir-se la seua conveniència, pero en concórrer raons que ho poden justificar, la condició d'aforat, i el tracte diferenciat a favor de les persones que integren concrets òrgans i càrrecs dels poders de l'estat, no representen cap privilegi. És més, la condició d'aforat no es llimita al procés penal, ya que també s'otorga per a les demandes de responsabilitat civil per fets realitzats en l'exercici del seu càrrec (articles 56.2 i 3, i 73.2, a i b abds de la Llei Orgànica del Poder Judicial). No obstant, esta pretesa «desigualtat» sembla que no importa a ningú.

3.ª El número d'aforats sempre es presenta per damunt dels dècim en tota Espanya. Esta sifra resulta en qualsevol cas elevada. No obstant, encara que la major part de favoristes pel mateix són 'juges i magistrats', es demana ara la supressió dels diputats i senadors. Encara que Espanya siga tan campeona en açò com ho és en fútbol, açò no significa més que en els ordenaments jurídics del nostre entorn no s'ha considerat, o no s'ha entès com a necessaria o útil, esta atribució competencial especial.

4.ª La condició d'aforat és cert que podrà generar certes disfuncions pràctiques, pero han segut paliades per la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, de modificació de la Llei d'Enjuiciament Criminal per a l'agilitació de la justícia penal i l'enfortiment de les garanties processals. Norma que, segons el seu preàmbul, pretén «evitar el automatismo en la acumulación de causas y la elephantiasis procesal que se pone de manifiesto en los denominados macroprocesos». Igualment, la mateixa experiència constata que la instrucció efectuada per estos òrgans superiors resulta més comuna i habitual de lo que cabia inicialment esperar.

5.ª És dubtable que la condició d'aforat siga beneficiosa personalment, perquè no suponen exenció alguna de responsabilitat, i, ademés, llimita les possibilitats de recórrer la sentència. I encara ho és més que la seua supressió represente un verdader instrument de regeneració política. Distint és que els alts tribunals casualment s'integren, directa o indirectament, per decisió dels mateixos que eventualment seran els seus 'clients' més exclusius. Potser per això alguns demanen que no se l'otorgue la condició d'aforat «perquè porten chanquetes». Pero potser seria millor atallar el verdader germen del problema, açò és, l'accés a la condició de magistrat dels òrgans competents per a conèixer dels assunts civils i penals que afecten a les persones que integren els poders de l'estat i de les Comunitats Autònomes.